

ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Бондаренко М.О., здобувач

Полтавська державна аграрна академія

У статті узагальнені теоретичні основи інформаційно-консультаційної діяльності та її особливості в аграрному секторі економіки України, уточнено сутність поняття «інформаційно-консультаційна дорадча діяльність».

This article summarizes the theoretical foundations of information and advisory activities and its aspects in the agrarian sector of economy of Ukraine, the essence of the concept of "information and consultation".

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку економіки характеризується поступовим виснаженням природних ресурсів, швидким зростанням населення планети, посиленням конкуренції у сфері бізнесу. Тому наявність об'єктивної інформації і вміння її ефективного використання визнане сьогодні найбільш важливим чинником успіху взагалі і в аграрному секторі зокрема.

Значна роль інформації в економічних і суспільних процесах, бурхливий розвиток нових високоефективних інформаційних технологій та їх значний вплив на організацію виробничих процесів стимулювало появу та розвиток нового напрямку діяльності – інформаційно-консультаційної. Саме тому, на нашу думку, питання організації інформаційно-консультаційного (дорадчого) забезпечення аграрного виробництва в Україні на сьогодні є досить актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічне обґрунтування сутності та напрямів інформаційно-консультаційної діяльності в аграрній сфері висвітлені в працях вітчизняних і зарубіжних учених: Н.Ю. Брюховецької, В.В. Дерлеменка, Ю.С. Коваленка, В.М. Кошелева, М.Ф. Кропивка, П.Т. Саблука, Б.К. Скирти, С.О. Тивончука, О.В. Ульяновченка та інших. Але в умовах динамічного розвитку аграрного сектору економіки України виникає потреба в пошуку та обґрунтуванні сучасних механізмів ефективного інформаційно-консультаційного забезпечення виробництва.

Постановка завдання. Більшість аграрних підприємств на шляху свого розвитку переживають етап, коли давно використовувані механізми, налагоджені схеми, перевірені інструменти не дають бажаних результатів та необхідно шукати нові для досягнення бажаної мети. Ця проблема є особливо гострою під час кризи, коли тільки оперативне реагування на зміни зовнішнього середовища зможе врятувати від розпаду.

У такій ситуації, рішенням проблеми може стати залучення незалежних консультантів для проведення комплексного аналізу та оцінки ситуації у підприємстві та розробки комплексної системи управління результативністю та ефективністю діяльності підприємства. З метою вирішення цих задач у статті зроблена спроба розкрити сутність та конкретизувати завдання інформаційно-консультаційної діяльності, узагальнити теоретичні основи, функціону-

вання інформаційно-консультаційних (дорадчих) організацій в аграрному секторі економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна має значний потенціал для розвитку аграрних підприємств та ведення їх з високим рівнем ефективності. Сприятливі ґрунтово-кліматичні умови, родючі землі та історичні хліборобські традиції сприяють подальшому їх розвитку, одержанню врожаїв сільськогосподарських культур в обсягах, достатніх для забезпечення внутрішніх продовольчих потреб і формування експортного потенціалу.

За попередніми розрахунками, у 2011 р. частка сільського господарства (включаючи мисливство та лісове господарство) у загальному обсязі валової доданої вартості всіх галузей економіки склала 8,3 % (у 2010 р. – 8,2 %), а обсяг сільгоспвиробництва у фактичних цінах становив 254973 млн. грн. [7].

На сьогодні, потенціал агропромислового комплексу України використовується не повністю. Низькою залишається ефективність використання виробничих ресурсів, знижується ефективність системи управління, зростає собівартість продукції, знижується фондівдача, погіршується екологічне становище сільських територій, в зв'язку з чим загострюється проблема зниження конкурентоздатності вітчизняних виробників аграрної продукції.

У 2011 р. індекс обсягу сільськогосподарського виробництва порівняно з 2010 р. становив 117,5 %, у т.ч. в сільськогосподарських підприємствах – 123,8 %, у господарствах населення – 112,3 %. Індекс виробництва продукції рослинництва у 2011 р. порівняно з 2010 р. становив 128,2 %, у т.ч. в сільськогосподарських підприємствах – 136,2 %, у господарствах населення – 121,5 %. У 2011 р. індекс виробництва продукції тваринництва порівняно з 2010 р. становив 102,5 %, у т.ч. в сільськогосподарських підприємствах – 106,2 %, у господарствах населення – 99,5 % [7].

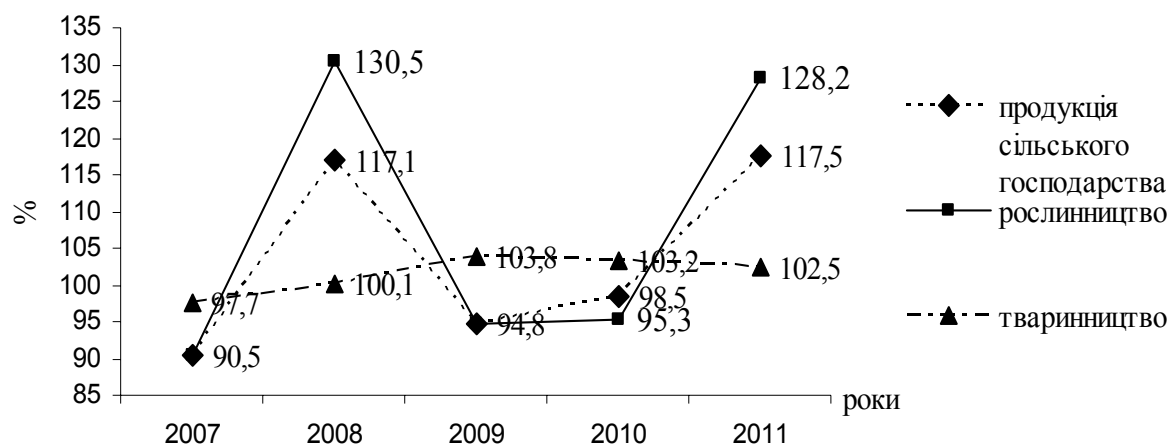

Рис. 1. Динаміка обсягу сільськогосподарського виробництва (в % до попереднього року)

Вирішення завдання збільшення виробництва сільськогосподарської продукції, підвищення ефективності її виробництва та поліпшення її якості вимагає радикальних перетворень економічних відносин, прискорення нау-

ково-технічного прогресу і соціальної перебудови села. Рушійною складовою вирішення даних питань є удосконалення системи інформаційно-консультаційного забезпечення виробників аграрної продукції.

Система інформаційно-консультаційного (дорадчого) забезпечення в аграрному секторі економіки складається з чотирьох основних підсистем: інформаційно-довідкової, консультаційної, інноваційної, навчальної.

Інформаційно-консультаційний процес складається з двох компонентів забезпечення – інформаційного та консультаційного. Інформаційне забезпечення – доведення до виробників аграрної продукції інформації, яка їм необхідна щодо рівня аграрного виробництва, системи менеджменту, маркетингу, правової та комерційної інформації для здійснення виробничо-господарської діяльності. Сутність консультування полягає у забезпеченні теоретичної і практичної підтримки клієнта, спонукання його до дій і вирішення проблем, які виникли або назрівають.

Основна мета діяльності інформаційно-консультаційних (дорадчих) служб у аграрному секторі реалізується через систему завдань: розповсюдження спеціальних знань, впровадження у виробництво сучасних досягнень науки, техніки й технологій, надання сільськогосподарським товаровиробникам і сільському населенню консультаційних послуг із питань аграрного виробництва та розвитку соціальної сфери села, підвищення рівня знань і удосконалення практичних навичок прибуткового господарювання в ринкових умовах.

У багатьох країнах світу в системі агропромислового комплексу функціонує система дорадництва. Її основні принципи і методи збігаються з консультуванням, хоча основний наголос робиться на розповсюдженні знань.

Саме слово «дорадництво» більшість дослідників визначають як систему поширення знань. Щоб краще зрозуміти сенс цього поняття, можна проаналізувати його значення в різних мовах: у голландській – «voorlichting» – освітлення шляху попереду. В Німеччині використовують термін «beratung», що означає надання поради для найкращого досягнення мети, але при цьому кінцева відповідальність залишається за клієнтом; також використовується термін «aufklärung», тобто просвіта або «erziehung» – освіта. В Австрії вживають термін «forderung», що означає підтримка ходи в бажаному напрямку, що схоже до корейського терміну управління. Французи використовують термін «vulgarization», тобто розповсюдження серед населення, а іспанці вживають термін «capacitación» – намір поліпшити знання та навички [3].

Всі ці визначення мають багато спільного, але є деякі відмінності. Більшість дорадчих служб використовує поєднання всіх зазначених складових дорадчої діяльності, але не завжди однакову комбінацію елементів. Узагальнюючи зазначені визначення можемо сформулювати наступне визначення: сільськогосподарське дорадництво – це діяльність, що передбачає свідоме використання процесу передачі інформації для допомоги людям формувати вірні думки та приймати правильні рішення.

Освітня діяльність дорадчих служб залучає свідоме використання і

розповсюдження інформації, з метою допомоги людям формувати об'єктивні погляди на події, що відбуваються в зовнішньому середовищі та приймати оптимальні рішення. Звичайно це має також і освітню мету: навчити формувати погляди та приймати рішення. Дорадництво може бути ефективним інструментом для стимулювання економічного розвитку у випадках, коли виробники не в змозі досягти своїх цілей, тому що мають недостатньо розуміння та знань.

Дорадча організація на замовлення конкретного виробника може забезпечити досягнення змін у напрямку, який є бажаним для виробників, такому, як, наприклад, технологічні консультації, економічне обґрунтування проектів реконструкцій, юридична підтримка тощо. Вона також може допомагати виробникам досягати їх власних цілей більш успішно, наприклад, у виборі між проектом виробництва з високим прибутком і високим ризиком та проектом з низьким прибутком і невеликим ризиком. Вибір власних цілей має переважати, коли цінності відіграють важливу роль у процесі прийняття рішень.

Інформаційно-консультаційна підтримка є ефективним інструментом тільки коли поєднується з іншими, такими як дослідження, забезпечення ресурсами, кредитна підтримка, маркетингом.

Віддача від інвестицій у дорадництво є високою лише тоді, коли консультування та дослідження добре організовані та скоординовані, а також в процесі розробки та впровадження порад приймають участь представники підприємства-клієнта.

Освітня діяльність дорадчих служб орієнтована на прийняття рішення на основі передових досягнень науки та технологій. Вони пропонують стратегічні рішення, які повинні обґрунтовуватися дорадчою організацією.

Досвід дорадчої діяльності дозволяє виділити окремі напрямки дорадчої діяльності:

- прийняття завдань клієнта;
- посередництво в передачі важливої, специфічної інформації;
- допомога у прийнятті управлінських рішень, передача інформації, що зменшує ризик;
- передача спеціальних знань з метою удосконалення дій;
- виявлення проблем шляхом порад щодо поліпшення й удосконалення дій, а також допомога в їх засвоєнні (освіта);
- обґрунтування пропозицій, щодо розвитку.

Більшість дослідників схилиються до думки, що сільськогосподарське дорадництво – це допомога працівникам аграрних підприємств та сільському населенню для поліпшення їхнього життя шляхом навчання, в якому використовуються наукові знання, спрямовані на їхні потреби. В плані вироблення і прийняття управлінських рішень заслуговує на увагу визначення, що розглядає консультаційні послуги як вплив на темпи процесу змін, які охоплюють досягнутий рівень знань, позицію й індивідуальну поведінку, поведінку груп і цілих організацій, саму послугу.

Таким чином, дорадництво являє собою особливу форму організації управлінської діяльності, в процесі якої дорадник надає наукову підтримку клієнту, спонукає його до дії і вирішення існуючих чи назриваючих проблем.

У процесі надання дорадчих послуг дорадник теоретично і практично підтримує клієнта, спонукає його до дій і вирішення проблем, які існують або назривають. Основна мета діяльності інформаційно-консультаційних служб у аграрному секторі реалізується через систему завдань: розповсюдження спеціальних знань, впровадження у виробництво сучасних досягнень науки, техніки й технологій, надання сільськогосподарським товаровиробникам і сільському населенню консультаційних послуг із питань аграрного виробництва та розвитку соціальної сфери села, підвищення рівня знань і удосконалення практичних навичок прибуткового господарювання в ринкових умовах.

Висновки. Узагальнюючи проведені дослідження, можемо стверджувати, що основною метою інформаційно-консультаційного забезпечення аграрного виробництва є створення умов для швидкого розповсюдження та впровадження сучасних технологій у виробництво, прийняття ефективних рішень на всіх рівнях управління – від рівня підприємства до агропромислового комплексу країни в цілому.

Одним із найважливіших напрямів у досягненні зазначеної мети є створення дієвої системи надання інформаційно-консультаційних послуг, освоєння і пропаганди досягнень науково-технічного прогресу для обслуговування сільськогосподарських підприємств та підвищення рівня їх конкурентоспроможності.

Література:

1. Кропивко М.Ф. Стан та проблеми інформатизації аграрного сектора України / Організація управління аграрною економікою: монографія/ М.Ф. Кропивко, В.І. Похіленко / за редакцією М.Ф. Кропивко – К.: ННЦ ІАЕ, 2008, С. 328-333.
2. Месель-Веселяк В.Я. Реформування аграрного сектора України: здобутки і проблеми / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2006. - № 5. – С. 3-8.
3. Жаворонкова Г.В. Інформаційне підприємництво: інновації, консалтинг, маркетинг: Монографія. – К.: НАУ, 2003. – 366 с.
4. Шарко В.М. Консалтинг и его деятельность в Украине / В.М. Шарко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. №7. – С.104-115.
5. Блинов А.О. Управленческий консалтинг корпоративных организаций: [учебник] / Блинов А.О., Бутырин Г.Н., Добренкова Е.В. — М., 2002. – 192 с.
6. Чорний Г.М. Складові відродження сільського господарства України / Г.М. Чорний // Вінницьк. держ. с.-г. ін-т. – Зб. наук. праць – Вінниця, 1998. – Вип. 5 – С. 285-294.
7. www.ukrstat.gov.ua.